

MINISTERIET FOR
FAMILIE- OG
FORBRUGERANLIGGENDER

MINISTEREN

J.nr. 06-0800-00077

Dato: 9. februar 2006

Folketingets Retsudvalg
Christiansborg
1240 København K

Under henvisning til REU L 146 – bilag 1 - vedrørende Forslag til lov om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v. (pensionsrettigheds behandling ved død samt separation og skilsmisse) sendes i 5 eksemplarer familie- og forbrugerministerens besvarelse:

Spørgsmål:

”Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 11/1-06 fra advokat Jørgen U. Grønberg vedrørende hans artikel: ”Skal 2006 være skilsmisernes år?”

Svar:

Ægtefællepensionsudvalget blev navnlig nedsat for at komme med forslag til løsning af de problemer, som den nugældende retstilstand har ført til. Det er således gennem mange år fra flere sider påpeget, at behandlingen af ægtefællers pensionsrettigheder ved separation og skilsmisse giver anledning til misforståelser, og at der opstår urimelige situationer, hvor ægtefæller ikke har samme pensionstype, eller hvor kun den ene ægtefælle har en pensionsordning.

Den nugældende retstilstand har ført til, at løbende livsbetingede pensionsordninger allerede i dag holdes uden for bodelingen. Ægtefæller kan således udtage sådanne ordninger forlods uden deling, og uden at skulle kompensere den anden ægtefælle for en eventuel skævhed i pensionsmæssig henseende. Dette gælder uanset, at pensionsordningen er etableret af formuefællesskabets aktiver.

Er der tale om en kapitalpensionsordning, fører den nugældende retstilstand til, at en sådan ordning deles som anden opsparing. På denne måde vil en pensionsmæssigt svagt stillet ægtefælle kunne forlade sig på ved et skifte at modtage halvdelen af den anden ægtefælles kapitalpension. Er ægtefæller derimod nogenlunde lige godt stillet i pensionsmæssig henseende, kan forskelle i pensionstyper føre til urimelige resultater, hvor den ene ægtefælle efterlades med halvdelen af sin egen kapitalpensionsordning, idet vedkommende må affinde sig med, at den anden ægtefælle udtager 75 % af ægtefællernes samlede pensionsformue.

Ægtefællepensionsudvalget har på baggrund af kommissoriet set det som sin opgave at tage principielt stilling til pensioners behandling på ægtefælleskifte. En sådan stillingtagen indebærer en afvejning af flere modsatrettede hensyn, hvor det må veje tungt, at ægtefæller ved et skifte ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende. Dette indebærer både et hensyn til, at ægtefæller ikke skal aflevere pensionsformue til den anden ægtefælle i en sådan grad, at det vil være vanskeligt for vedkommende at opnå en rimelig aldersdækning og et hensyn til, at ægtefæller ikke alene skal bære byrden af en pensionsmæssig ulighed, som begge ved deres adfærd under ægteskabet har været med til at skabe. En afbalanceret løsning vil indebære en grad af kompromis mellem disse hensyn.

Ægtefællepensionsudvalgets betænkning afspejler denne stillingtagen og balancering, og det fremsatte lovforslag – L 146 – ligger tæt op af betænkningens overvejelser og forslag.

Det foreslås, at ægtefæller som et enkelt udgangspunkt kan udtage alle rimelige pensionsordninger forlods uden at skulle dele med den anden ægtefælle, men samtidig foreslås begrænsninger til dette udgangspunkt for at sikre, at der ikke opstår urimelige resultater af, at niveauet for ægtefællers pensionsopsparing er forskelligt. Med et udgangspunkt om forlods udtagelse af rimelige pensionsrettigheder skabes både en tiltrængt afklaring af retstilstanden og et mere enkelt udgangspunkt for de fleste ægtefæller – et udgangspunkt, som er til at indrette sig efter.

Lovforslaget er således udtryk for en balance, hvor udgangspunktet forfølger pensionsformålet, og hvor supplerende familieorienterede bestemmelser sikrer, at de pensionsmæssigt svagest stillede ægtefæller ikke lades i stikken. Lovforslaget kan overordnet rubriceres som følgende:

1. Kun rimelige pensionsordninger kan udtages forlods – resten skal deles.
2. Alle pensionsordninger udtages forlods, hvis ægteskabet har været korterevarende.
3. Ægtefæller kan få kompensation, hvis de på grund af den måde familien har indrettet sig på er sattet pensionsmæssigt bagud, eller hvis de i øvrigt er pensionsmæssigt urimeligt stillet.
4. Ægtefæller skal så vidt muligt undgå at foretage en egentlig pensionsdeling.
5. Overgangsforhold - ægtefællers muligheder for at indgå aftaler om pensioner.

Ad 1. Forlods udtagelse af rimelige pensionsordninger

Lovforslaget indebærer, at ægtefæller som udgangspunkt på ægtefælleskifte i anledning af separation og skilsmisse kan udtage egne rimelige pensionsordninger forlods uden deling med den anden ægtefælle. Der er tale om et klart og enkelt udgangspunkt, som omfatter alle pensionsordninger uanset type. Med dette udgangspunkt skabes en høj grad af forudsigelighed for langt de fleste ægtefæller med pensionsordninger, der har fulgt et helt sædvanligt indbetalingsmønster. Hertil kommer, at det ikke som i dag vil kunne komme bag på ægtefæller, at deres ordninger behandles forskelligt på skifte ved separation og skilsmisse, fordi de er af forskellig type.

Det samlede forslag, hvor udtagelsen er begrænset til rimelige ordninger, og hvor der herudover er mulighed for kompensation, vurderes at være en balanceret løsning på de problemer, som behandlingen af pensionsrettigheder hidtil har medført.

Høringssvarene over betænkningen – herunder fra *Den Danske Dommerforening*, *Advokatrådet* og *Danske Familieadvokater* – viser, at der overordnet er tilfredshed med, at der nu udarbejdes nye regler om deling af pensionsrettigheder på skifte mellem ægtefæller, og at betænkningens lovudkast, der indebærer en ensartet behandling af pensionsordninger, må anses som en forbedring af den gældende retstilstand på området.

Centralt ved vurderingen af, om en ordning er rimelig, er, om ordningen er sædvanlig for den pågældende pensionstager:

- Alle sædvanlige arbejdsmarkedspensioner er rimelige (pensionsprognosen medvirker således til en stadig stigende grad af forudsigelighed).

- En kapital- eller ratepension er rimelig, hvis der er tale om et kontinuerligt og for den pågældende sædvanligt indbetalingsmønster- og forløb (direktørpensionen er således også en rimelig ordning, der kan udtages forlods).
- Pensionsordninger for mindre grupper, der har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, som f.eks. piloter, balletdansere, sangere og lignende, vil som udgangspunkt ligeledes være rimelige ordninger.
- Pensionsordninger for selvstændige erhvervsdrivende vil ligeledes være rimelige, hvis der er tale om indbetalinger, der kan betragtes som sædvanlige – dette vil dog indebære en samlet og konkret vurdering af virksomhedens økonomiske forhold (denne form for vurdering kendes allerede i dag fra spørgsmålet om ægtefællebidragspligt).
- Om gæld stiftet ved pensionsordningens etablering bemærkes, at der ikke ses at foreligge retspraksis om dette. Sådanne ordninger vil vanskeligt kunne betragtes som en rimelig ordning, der kan udtages forlods, idet gæld dog statusmæssigt må skulle følge pensionsordningen status.

Udgangspunktet om forlods udtagelse af alle rimelige pensionsordninger vil dog kunne indebære afgrænsningsproblemer, hvor det vil være op til domstolene at tage stilling. Af høringsvarerne over betænkningen fremgår dette da også både fra advokat- og domstols-side. Imidlertid fremgår det også, at det fra domstolsside ikke vurderes at være vanskeligt at foretage denne afgrænsning.

Det er blevet fremført, at forslaget er et udtryk for pensionspolitik på familiepolitikens bekostning, at 650 mia. kr. fremover vil blive holdt uden for delingen mellem ægtefællerne, og at dette vil indebære en udhuling af formuefællesskabet.

Til dette bemærkes indledningsvist, at der med forslaget skabes et kompromis mellem de grundlæggende hensyn, hvor det helt centrale er at undgå de urimeligheder, som retstilstanden hidtil har ført til, jf. ovenfor. Endvidere skal det bemærkes, at tallet og overvejelserne bag dette hviler på et betydeligt skøn, hvor der tillige ikke tages højde for den konkrete pensionsituation mellem ægtefæller. I et stort antal ægteskaber er der således allerede i dag tale om en ensartethed i pensionsituation ægtefællerne imellem. En redegørelse fra Økonomi- og Erhvervsministeriet viser, at ægtefæller i langt størstedelen af alle de undersøgte ægteskaber begge er dækket ind i pensionsmæssig henseende, og at der foreligger en sådan sammenlignelighed mellem ægtefællernes pensionsordninger, at disse ægtefæller ”på bundlinjen” stilles nogenlunde ens, selv om alle pensionsordninger for fremtiden udtages forlods.

Tallet tager endvidere ikke højde for den fortsatte udvikling i pensionsituationen, hvor der på længere sigt forventes en situation, hvor arbejdsmarkedspensioner vil have en stadig større udbredelse.

Endelig bemærkes, at det ikke ud fra foreliggende statistiske oplysninger er muligt at foretage en eksakt beregning af, hvor stor en del af ægtefællers pensionsformue, der i dag deles mellem ægtefæller og efter lovforslaget fremover vil kunne holdes uden for formuefællesskabet. Generelle statistiske oplysninger om fordeling af pension mellem mænd og kvinder eller mellem ægtefæller siger som udgangspunkt ikke noget om, hvorvidt der mellem to konkrete ægtefæller er ensartethed eller stor forskel i pensionsituationen, eller på hvilken baggrund en eventuel forskel måtte være opstået.

Ad. 2 Forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber

Ud fra et ønske om at undgå småjusteringer og forenkle regelsættet forslås det, at der kan ske forlods udtagelse af alle pensionsordninger, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Et ægteskab vil efter forslaget som udgangspunkt blive anset som kortvarigt, hvis det har været i mindre end ca. 5 år.

Denne afgrænsning kendes fra andre beslægtede områder. Således indeholder fællesboskiftelovens § 69 a en regel, hvorefter der under visse betingelser kan ske skævdeling af fællesboet, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Ægteskabet betragtes normalt som kortvarigt, hvis det har været under ca. 5 år.

Ad. 3. Kompensationsmuligheder

Lovforslaget indebærer, at der i tilfælde af en pensionsmæssig skævhed mellem ægtefællerne er mulighed for kompensation. Begge de foreslåede kompensationsmuligheder er vigtige for forslagens balancering af hensynet til pensionsformålet over for hensynet til, at familien kan indrette sig, som de finder bedst, uden tanke på, om dette har pensionsmæssige konsekvenser for den ene ægtefælle.

Den ene kompensationsmulighed er en erstatningslignende bestemmelse, hvor der skal være årsagssammenhæng mellem pensionstab og en adfærd, der er begrundet i hensynet til familien (fællesskabsadfærd).

Den anden mulighed er en rimelighedsbestemmelse, som skal samle ægtefæller op, der ikke ”kvalificerer” sig til kompensation efter ovennævnte, men alligevel er urimeligt stillet pensionsmæssigt.

Med kompensationsmulighederne opnås en mindre tilfældig fordelingseffekt mellem ægtefæller, idet alle ægtefæller vil have mulighed for at blive kompenseret for en pensionsmæssig skævhed, da behandlingen af pensionsrettigheder således ikke længere er afhængig af, hvilken pensionstype, der er tale om.

Begge muligheder – og navnlig sidstnævnte – indebærer et skønsmæssigt element, som i en periode kan føre til en mindre grad af forudsigelighed. Bestemmelserne er imidlertid som nævnt helt centrale i forhold til det enkle udgangspunkt om forlodsudtagelse af alle rimelige pensionsordninger og forudses endvidere anvendt på et meget beskedent antal ægtefæller. Anvendelsen vil i takt med udbygningen af arbejdsmarkedspensionerne – herunder den øgede grad af egenpensionsdækning yderligere aftage. Endelig skal det bemærkes, at der med bestemmelserne er tale om skønsmæssige vurderinger af en karakter, som i forvejen kendes fra domstolenes vurderinger af spørgsmålet om bidragspligt.

I forlængelse heraf skal det nævnes, at der i forhold til eksisterende muligheder for kompensation og vederlag er tale om målrettede og afgrænsede bestemmelser.

Bestemmelsen i ægteskabslovens § 56, hvorefter der er adgang til kompensation i ægteskaber med særeje og rettigheder, der kan udtages forlods på skifte, indeholder således et meget strengt kriterium – ”urimeligt ringe” – og der er hidtil ikke eksempler i retspraksis på, at en ægtefælle er blevet kompenseret på grund af den anden ægtefælles pensionsrettigheder. Dette hænger givetvis sammen med, at denne bestemmelses rimelighedsvurdering relaterer sig til ægtefællernes samlede økonomiske situation.

Retsvirkningslovens § 23, stk. 2, rummer mulighed for vederlagskrav, hvor en ægtefælle under ægteskabet med fællesejemidler har indbetalt beløb på en pensionsordning, der kan

udtages forlods. Nyere retspraksis har imidlertid begrænset kompensationen til indbetalinger ud over det rimelige, og reglen giver under alle omstændigheder kun mulighed for at kompensere for indbetalinger foretaget under ægteskabet.

Ad. 4. Deling af pension og udbetaling af kompensation

Det er et grundlæggende princip i forslaget, at der ikke skal ske deling af selve pensionsordningen, hvis ægtefællerne i øvrigt har aktiver, der kan danne grundlag for kompensation efter kompromismodellen, eller hvis der kan etableres en afdragsordning.

Foreligger der imidlertid ikke andre aktiver i ægtefællernes fælles bo end pensionsordninger, eller kan der ikke etableres en afdragsordning, vil der skulle ske deling af selve ordningerne. Delingen vil dog skulle ske efter en prioriteret rækkefølge:

1. Kapitalpension
2. Ratepension
3. Løbende livsbetingede ordninger

Det vil være op til de enkelte pensionsinstitutter at fastlægge delingsmetoder, herunder om der skal være mulighed for opsat deling.

En sådan ændring af den bestående tilstand vil dog givetvis føre til overgangsproblemer – herunder problemer for de ægtefæller, der bevidst har indrettet sig efter de nuværende forhold. Det er derfor vigtigt, at ægtefæller får tid til og mulighed for at forholde sig til og eventuelt indrette sig efter det nye regelsæt.

Ad. 5. Overgangsforhold – ægtefællers muligheder for at indgå aftaler om pensioner

Ægtefæller skal have tid til – i pensionsmæssig henseende – at indrette sig efter de nye regler.

Ægtefæller kan således under ægteskabet have indrettet sig i tillid til, at den ene ægtefælles kapitalpensionsordning vil blive delt mellem dem på et eventuelt skifte og kan derfor have et ønske om, at dette fortsat skal være tilfældet. Dette kan efter forslaget ske ved, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at kapitalpensionsordninger fortsat skal deles mellem dem.

Et ikrafttrædelsestidspunkt skal imidlertid også tage hensyn til de ægtefæller, der for øjeblikket oplever den eksisterende retstilstand som urimelig og således afventer en afklaring af denne.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2007 med virkning for separationer, skilsmisser og dødsfald, der meddeles eller indtræder efter lovens ikrafttræden. Dette tidspunkt er således et udtryk for en afvejning af ovenstående hensyn, hvortil kommer, at der også skal tages højde for, at pensionsinstitutterne skal have tid til at tilpasse deres vedtægter e.l. til de nye regler, som kan indebære, at pensioner skal deles mellem ægtefæller. En sådan tilpasning vil typisk indebære, at der skal træffes beslutning herom på en generalforsamling.

Det skal endelig præciseres, at i de mange ægteskaber, hvor ægtefæller har indrettet sig i tillid til, at egne pensionsordninger kan udtages forlods (f.eks. arbejdsmarkedspensionsordninger), vil lovforslaget som udgangspunkt ikke indebære overgangsproblemer. I sådanne tilfælde vil det normalt ikke være nødvendigt at oprette ægtepagter om særeje for ordningen, idet alle rimelige pensionsordninger efter forslaget kan udtages forlods. Ægte-

fæller kan dog have et ønske om at undgå forslaget regler om kompensation eller deling af værdien af ekstra opsparing. Dette ønske kan gælde for allerede foretagne indbetalinger og for fremtidige indbetalinger på pensionsordningen. Efter forslaget kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at en pensionsordning er særeje, og at dette også gælder fremtidige indbetalinger på ordningen. Reglerne om kompensation og lighedeling af ekstra opsparing vil herefter ikke finde anvendelse. Forslaget om, at det også skal være muligt at aftale særeje for fremtidige indbetalinger skal ses i lyset af en omstridt tingslysningspraksis på området, hvorefter der ofte sker afvisning af særejeægtepagtbestemmelser om pensionsordninger, der også omfatter fremtidige indbetalinger. Dette synes uhensigtsmæssigt, særlig når udgangspunktet for det samlede forslag er, at heller ikke værdien af rimelige fremtidige indbetalinger skal indgå i delingen mellem ægtefællerne.

Ægtefællers muligheder for at indrette sig efter de nye regler vil nødvendiggøre information og vejledning. Statsforvaltningerne vil i forbindelse med separation og skilsmisse fortsætte deres vejledning om behandlingen af ægtefællers pensionsrettigheder men behovet for information gælder i overgangsperioden også for de bestående ægteskaber.

Advokatrådet har i deres høringssvar bemærket, at de gerne vil bidrage til vejledningsopgaven. Finansrådet har oplyst, at der er nedsat en arbejdsgruppe med henblik på at løfte denne opgave, og Forsikring & Pension oplyst, at der – hvis loven bliver vedtaget – vil blive taget stilling til, hvordan en sådan opgave skal løftes. Familiestyrelsen har i den forbindelse tilbudt at bidrage til bankernes og pensionsinstitutternes vejlednings- og informationsopgave.

Med venlig hilsen

Lars Barfoed

/